

PEDAGOGIA DE LES CONDUCTES MOTRIUS I PRAXEOLOGIA MOTRIU

Alfredo Larraz Urgelés, Professor d'EGB. Especialista en Educació Física

Introducció

En el present article s'intenta exposar una visió de l'Educació Física a partir de les teories de Pierre Parlebàs*. Des de la perspectiva de professor d'Educació Física escolar pretenem evidenciar aquells aspectes de la teoria d'aquest autor que tenen o poden tenir incidència en la nostra pràctica amb nens. Alguns d'aquests aspectes són reflexions teòriques i d'altres manifesten una postura envers la pràctica.

L'article va des de la concepció de l'Educació Física com a pedagogia de les conductes motrius fins a la praxeologia motriu, o ciència de l'acció motriu, així com les conseqüències pedagògiques que es poden extreure d'una producció tan àmplia com la que l'autor de referència posseeix.

Situació actual de l'Educació Física

Avui l'Educació Física comença a interessar-se menys per l'exercici en si i més per al qui l'executa.

"Es tracta de centrar l'atenció de la pedagogia no tant sobre els mètodes, els exercicis i el conjunt de matèries que s'han d'ensenyar, sinó sobre els ensenyats".¹ Prendre seriosament aquest canvi, aquesta revolució copernicana, suposa com a primera obliga-

ció que l'Educació Física haurà de centrar-se en el subjecte de forma abstracta i universal, utilitzant mètodes científics i racionals. La segona obligació, que depèn de la primera, es tradueix en la necessitat de construir un coneixement de l'activitat del nen en el qual es posin de relleu les estructures. Resumint, aquest canvi d'interès comporta un canvi en l'objecte de l'Educació Física i un mètode estructural.

L'Educació Física està per reinventar, la seva problemàtica ha de ser repensada completament.

Les Conductes Motrius

P. Parlebas defineix Educació Física com "Pedagogia de les conductes motrius", essent aquestes l'objecte d'aquella. La persona actua en aquestes totalment i unitària, tant en les seves manifestacions concretes com en els seus projectes, desitjos i emocions, establint així, un mode de relació amb si mateixa, amb el món i amb els altres, particularment ric en significació.

Diferenciació entre la conducta motriu i la conducta lingüística

Les conductes motrius es diferencien de les lingüístiques en que aquestes, si bé utilitzen manifestacions motrius,

formen part d'una conducta que és essencialment de naturalesa verbal, mentre que les primeres són específicament motrius. És aquesta especificitat la que donarà a l'Educació Física la seva originalitat.

Vessant de l'activitat física en la conducta motriu

Aquest concepte de conducta motriu té en compte dues vessants simultànies de l'activitat física:

a) D'una banda, els comportaments motors, que són elements observables i objectius de les conductes motrius: desplaçaments en l'espai i el temps, gestos aparents, contactes i relacions amb l'altre...

b) D'altra, els trets subjectius de la persona en acció: les seves percepcions i motivacions, les preses d'informació i de decisió, la seva afectivitat...

Moviment i Conducta motriu

"El terme moviment, sovint invocat en Educació Física —encara en els nostres dies—, és notablement inadequat; testimonia una concepció antiga que pren en consideració el producte i no l'agent productor".²

La noció de moviment, es vulgui o no, redueix l'activitat física a les característiques de desplaçament de la màquina-

na biològica i hipervalora de forma abusiva la descripció tècnica.

No ens podem accontentar només amb explicar les produccions corporals (ex. la braça en natació) simplement en termes de "moviment" d'un cos-màquina. Es tracta de conductes motrius que posen en joc les dimensions fonamentals de la persona: biològica, afectiva, relacional, cognitiva, expressiva. L'individu que actua és una persona que rep i emmagatzema informació, que concep i executa una estratègia motriu. Així doncs, l'Educació Física pot esdevenir una autèntica escola de presa de decisió.

Pedagogia

En definir l'Educació Física com una pedagogia, la situem en el seu lloc dintre del ventall de les disciplines educatives.

Cal pensar si, en un conjunt educatiu ja saturat, l'Educació Física no està condemnada a ser un afegit, una frivolitat o un luxe superflu. Creiem que ocupa el seu lloc ja que té una especificitat que la diferencia fonamentalment de les altres disciplines i la fa irremplaçable, aquesta especificitat li ve donada pel seu objecte d'estudi.

Dir que l'Educació Física és una pedagogia és afirmar que és una disciplina d'intervenció que cerca una influència de tipus normatiu sobre els seus practicants amb una perspectiva implícita de formació.

És legítim pretendre que actuant sobre les conductes motrius s'obtingui una transformació i un enriquiment de la personalitat, en un sentit educatiu o, dit d'una altra manera, les activitats físiques poden ser l'origen d'una autèntica contribució a l'educació global del nen.

L'educació motriu exerceix una influència en les diferents "dimensions" de la personalitat. Les ciències de l'home: biològiques, socials, de l'educació, permeten sortir actualment del sot en

el qual els metafísics antics ens havien submergit.

"Recurrent als treballs científics d'inspiració, tant cíclica com experimental, és possible evidenciar i analitzar la influència d'una educació motriu en les diferents dimensions de la personalitat: biològica, social, cognitiva, afectiva, expressiva, decisonal".³

La motricitat pot sol·licitar intensament alguns aspectes del subjecte.

L'Educació Física i les altres matèries. Interdisciplinarietat

L'observació de les reaccions dels nens i adolescents revela que l'Educació Física no demostra tota la seva amplitud educativa sinó és que s'integra dintre d'un conjunt, juntament amb d'altres

disciplines. Per exemple, a l'escola s'han d'establir unions, suscitar convergències i procurar treballar en equip.

No hem de caure en l'error de cercar i afirmar l'especificitat de l'Educació Física a expenses de les altres disciplines, però sí, un cop determinat l'objecte de la nostra matèria, podem recolzar-nos en altres ciències per a poder avançar.

Donar relleu a l'originalitat de l'Educació Física no ha d'anar, en cap cas, acompanyat de la depreciació d'altres activitats, especialment de la intel·lectual; això seria grotesc i llastimos.

L'objecte de l'Educació Física determina la seva especificitat i un cop determinat aquest, podrà recolzar-se en altres ciències pel seu propi profit.

Grans categories de situacions motrius en l'Educació Física

Les diferents situacions motrius que apareixen en l'Educació Física poden reagrupar-se esquemàticament en quatre grans subconjunts, segons P. Parlebas:⁴

1. "situacions motrius codificades de forma competitiva institucionalitzada, és a dir, els jocs esportius institucionalitzats -l'esport- (l'handbol, el judo, el tennis...)

2. situacions motrius codificades de forma competitiva no institucionalitzada, o sigui, els jocs esportius tradicionals (a rescats, els quatre cantons, tallar el fil...)

3. situacions motrius amb consigna, a aquest grup pertanyen els jocs didàctics (ex. els exercicis de reeducació psicomotriu...)

4. situacions motrius lliures, sense apremis formals codificats, hi pertanyen les activitats lliures en medis variats, especialment en la natura."

Els mètodes de l'Educació Física es caracteritzen per l'actitud que adopten davant les quatre classes de situacions precedents. Les ideologies apriorístiques afavoreixen que els corrents d'Educació Física es centrin més en les situacions psicomotrius sota consigna, mentre que el corrent, anomenat a França, de l'Educació Nova (CEMEA) pondera els jocs esportius tradicionals i les pràctiques d'activitats no competitives en la naturalesa.

Els professors d'Educació Física hem de tenir en compte aquesta possibilitat d'elecció, ja que ens mediatitza com a persones i professors, ho vulguem o no, s'ha d'anar però, amb molt de compte amb les modes, i d'això n'hem tingut exemples clars en els darrers anys. Si darrerament hem rebut la febre de la psicomotricitat, ara poden venir-ne d'altres com, les activitats en la naturalesa, els esports alternatius, els jocs tradicionals... En aquest sentit i amb la finalitat d'aclarir les eleccions que puguem realitzar sobre l'ampli

conjunt de les situacions motrius, P. Parlebas proposa: "l'anàlisi serena de les grans classes de situacions motrius, posant al descobert la lògica interna pròpia del seu funcionament i descobrint la influència que exerceixen sobre les conductes motrius dels practicants".⁵ Essent conscients de que "tota pràctica pedagògica es submergeix en el sistema de valors que les seves finalitats li assignen".⁶

Parlebas suggereix no assentar-se d'entrada en cap ideologia per a poder analitzar les situacions motrius amb equitat i, posteriorment prendre decisions. El concepte de Conducta Motriu representa el denominador comú de totes les activitats físiques i esportives. És un concepte unitari que permet reunir, en un tot intel·ligible, el conjunt de les pràctiques corporals siguin les que siguin (llançament de pes, bàsquet, patinatge,...).

Rera el caràcter inconnex de les pràctiques físiques, ara existeix una unitat compartida.

La conquesta és important: lluny de provocar un desmembrament perjudicial, la multiplicitat de pràctiques denota una gran riquesa de modes d'expressió d'una mateixa esfera d'intel·ligibilitat.

La problemàtica fundada sobre la noció de conducta motriu permet introduir de ple les activitats físiques i esportives en el camp científic.

La ciència de l'acció motriu

Ciència de l'acció motriu i Educació Física

L'eficàcia de l'Educació Física dependrà, en part, de la validesa científica dels seus processos. Les conductes que ens interessen són les específicament motrius. "L'especificitat motriu és la que donarà a l'Educació Física la seva originalitat i en la que podrà fundar-se una ciència de l'acció motriu".⁷

L'acció motriu està unida a l'Educació Física com, per exemple, el vol lliure, el submarinisme, les asimètriques, la dansa...

Totes aquestes activitats són susceptibles d'una investigació científica igual que les matemàtiques. "La manera de fer és tan científica com la manera de parlar, de pensar".⁸

Des d'aquesta perspectiva, es desenvolupa cada dia més una nova disciplina que pren com a objecte l'acció motriu, es tracta de la "praxeologia motriu" o "ciència de l'acció motriu".

Aquesta noció de l'acció motriu representa el denominador comú de totes les activitats físiques i esportives, qualsevulla que siguin, mentre que les conductes motrius constitueixen un mode d'expressió susceptible de provocar una seducció profunda de la personalitat, com s'ha dit.

L'Educació Física no es confon, de cap manera, amb la praxeologia motriu pròpiament dita, ja que la construcció teòrica la desborda àmpliament, però l'Educació Física pot treure profit del conjunt dels coneixements subministrats per la ciència de l'acció motriu. Els coneixements praxeològics clarifiquen, efectivament, les modalitats de funcionament de les situacions motrius sotmeses a normes i apremis de tota mena. La ciència de l'acció motriu pot, entre d'altres coses, interessar-se de forma privilegiada pel funcionament de les situacions motrius, les normes de les quals són de tipus pedagògic.

Les pràctiques suscitées per l'esport, regides per unes normes institucionals referides al temps, a l'espai i a les interaccions, ofereixen, pel seu tancament i limitació, un camp d'estudi praxeològic determinat. Però aquestes representen només un subconjunt restrictiu respecte del vast conjunt de les situacions motrius de la praxeologia motriu: jocs esportius institucionals, jocs esportius tradicionals, expressió cor-

poral, algunes situacions de treball i de la vida quotidiana, activitats físiques lliures...

L'acció motriu fa referència al procés de realització de les conductes motrius d'un o varis subjectes actuant en una situació motriu determinada.

"El concepte d'acció motriu és més ampli que el de conducta motriu, aquest darrer està directament associat a les característiques subjectives de la persona que actua. El punt de vista del subjecte actuant, simbolitzat per la noció de conducta motriu, està, certament, en el cor de la problemàtica de l'acció motriu, però la perspectiva de l'acció-fenomen, de l'acció-sistema observada des de l'exterior, és igualment important".⁹ "L'elecció d'aquesta posició de fons s'aparta de l'actitud psicologista del context, i de l'actitud sociologista que redueix la conducta humana a una pura resultant de mecanismes de pressions socio-institucionals".¹⁰

"Des del punt de vista epistemològic sembla important assenyalar que l'acció motriu pot ser realitzada amb determinants biomecànics, psicològics i socials que condicionen el seu desplegament, però en cap cas ha de restar-hi, sota pena de perdre la seva especificitat. Una ciència de l'acció motriu sembla autoritzada de manera legítima, a proposar el seu propi principi de pertinença".¹¹

L'acció motriu es manifesta en les situacions motrius i aquestes venen determinades per la "lògica interna" de les mateixes. La lògica interna defineix les obligacions i possibilitats del sistema d'interacció global en el que es manifesta l'acció motriu. Aquesta és en el centre de l'anàlisi objectiva de les situacions motrius.

En el cas del joc esportiu, aquesta lògica interna determina les propietats de l'espai d'intervenció, les modalitats del contacte i la comunicació, les categories pràxiques de què disposa el parti-

cipant, els tipus de missatges motors canviats. Així es posen en evidència "els universals" del joc esportiu, en els que es cercarà una representació rigorosa, si és possible matemàtica, sota la forma de models operatius.

La lògica interna

La lògica interna d'una activitat pot definir-se com "el sistema de trets pertinents d'una situació motriu i de les conseqüències que aquest sistema comporta en el desenvolupament de l'acció motriu corresponent".¹²

Així, per a cada situació motriu, la lògica interna no es refereix a unes dades biològiques o sociològiques, sinó a les característiques de l'acció motriu mateixa.

Per lògica interna d'un joc esportiu entenem el sistema de trets pertinents d'aquesta situació ludomotriu i el conjunt de conseqüències pràxiques que el sistema comporta. Aquests trets són considerats pertinents, donat que es recolzen sobre les dades que distingeixen l'acció motriu, i són: la relació amb l'espai (territoris amb estatuts diferents...), la relació amb l'altre (comunicació i contra-comunicació motriu, violència de contactes...), els imperatius temporals, els modes de resolució de la tasca, les modalitats d'èxit o fracàs...

La lògica interna denota, d'una banda, la presència d'un "sistema" unit al contacte ludomotor i, d'altra banda, serveix de base per a donar una finalitat i significació pràxica a les conductes individuals engendrades per aquest sistema.

Malgrat certes aparences, els comportaments lúdics no són anarquistes sinó fortament determinats per la raó d'unes regles. Cada joc té la seva identitat pràxica degut als trets pertinents que posseeix, a la seva lògica interna.

Aquesta lògica pròpia marca de manera precisa l'originalitat de cada joc esportiu, independentment de les parti-

cularitats dels jugadors i de les classes socials. Qualsevol que sigui l'origen dels jugadors i dels grups socials que intervinguin, la contra-comunicació del rugbi és violenta i objectivament perillosa, mentre que en el voleibol existeix absència de contacte entre els adversaris.

La variació de les categories de lògica interna

Les possibilitats de variació de les categories de lògica interna, la seva "variació" de rols, tendeix a ser cada cop més estreta en tots els jocs esportius institucionalitzats, fins a aconseguir un equilibri clar i sense equivoc. No succeeix el mateix amb els jocs esportius tradicionals, ja que alguns deixen una laxitud important, podent, inclús, ocasionar comportaments relacionals totalment contradictoris entre ells (jocs paradoxals).

Per a aprofundir, com ensenyants, en els diferents aspectes de la lògica interna de les pràctiques motrius, especialment en els jocs esportius, és necessari a més de conèixer bé les normes del joc, realitzar observacions en el terreny i inclús haver practicat i animat un mateix aquests jocs esportius. "La concepció sistemàtica de les activitats físiques i esportives confereix al concepte de lògica interna un paper central en l'anàlisi de les situacions motrius: a aquest nivell apareixeran els elements claus que corresponen a l'especificitat del camp pràxic".¹³

La lògica interna dels esports col·lectius

Els esports col·lectius són un grup d'esports que pertanyen a un subunivers comú i coherent. Aquest subconjunt posseeix una indiscutible homogeneïtat. La lògica interna d'aquesta família pot posar-se en evidència tenint en compte els punts claus d'aquestes pràctiques: la relació amb l'espai (l'espai individual d'interacció), la relació amb l'adversari (la distància de càrre-

ga), la violència de la contracomunicació (la violència de l'enfrontament), la relació amb la pilota (el domini tècnic de la pilota).

“Si agafem els esports col·lectius més significatius: rugbi, futbol, bàsquet, handbol, voleibol, i estudiem en cadascun d'ells les quatre dimensions, cadascuna d'aquestes permet classificar els cinc esports col·lectius en una escala gradual”.¹⁴ La constel·lació dels trets presentats per cada esport col·lectiu li atorga la seva identitat distingint-lo i diferenciant-lo dels altres. La comparació de les escales revela que, com més d'aprop carreguen els jugadors, més disposen d'espai d'interacció i el seu enfrontament és més violent. Així, l'esport col·lectiu més perillós, el rugbi, és on l'enfrontament corporal és menys distant.

A l'hora d'oferir esports col·lectius als nostres alumnes tindrem en compte aquests aspectes de la lògica interna, facilitant opcions el més divergents possibles que vagin des de, per exemple, esports amb molt d'espai individual, d'interacció, com el futbol, fins a esports amb poc espai d'interacció, com el voleibol.

La modelització matemàtica

És un intent de crear models matemàtics que facin veure la lògica interna dels jocs i les seves propietats essencials. Si intentem aplicar models matemàtics als jocs esportius és per dotar-nos dels mitjans per a sobrepassar els fenòmens de superfície, aprofundir en l'anàlisi i arribar als fenòmens profunds.

Per a cada joc esportiu, per a cada esport col·lectiu, les definicions operacionals adoptades permeten compondre la modelització matemàtica dels sistemes d'interaccions.

“De moment no ha estat possible resumir de forma satisfactòria la lògica interna d'un joc esportiu amb un sol model exhaustiu”.¹⁵ Existeix una plurali-

tat de representacions i cadascuna fa referència a un determinat domini. Cada model està dotat d'una estructura matemàtica elemental i fa referència a aspectes com: els canvis de rols o sub-rols sociomotors, les interaccions de marca, les xarxes de comunicació i contra-comunicació motriu...” Aquestes estructures tracten el mateix joc des de diversos d'aquests aspectes i sota el mateix aspecte tracten diversos jocs. D'aquesta manera és possible de situar cada pràctica en el sistema del conjunt de les pràctiques. Aquest procés diferencial fa que apareixin els trets diferencials de cada joc. “En el cor del funcionament ludomotor, i per mitjà de models reveladors, els universals donen compte de la lògica interna”.¹⁶

Els Universals Ludomotors

Darrera de les manifestacions canviants, en els jocs hi ha quelcom que hi resta. Darrera del desordre de la superfície, sembla amagar-se un ordre profund.

En posar al descobert les estructures objectives que donen compte de la lògica interna dels jocs esportius, veiem que algunes d'aquestes es queden amb un interès local o menor, mentre que d'altres semblen respondre a unes categories observables sota unes formes diferents en tots els jocs, siguin els que siguin. Aquestes prenen el nom de “Universals”.

Els universals són “models operatius portadors de la lògica interna de tot joc esportiu, que representen les estructures de base de funcionament del mateix”.

Amb aquests es vol traduir la lògica interna en models operatius. Per exemple: la xarxa de comunicació motriu és una estructura invariable que trobem en tots els jocs sociomotors però, amb forma diferent. Tots aquests jocs posseeixen una xarxa de CM per a la qual cosa és “universal”. Els universals són com plaques fotogràfiques sensibles, on es desenvolupa o desvetlla la lògica interna de la pràctica, essent

ells mateixos els que expressen l'especificitat del joc.

Fins ara s'han identificat i aïllat set universals diferents dels jocs esportius. A cada universal se li ha assignat un model matemàtic.

Els universals identificats per P. Parlebas són: xarxa de comunicació i contra-comunicació motriu, xarxa d'interaccions de marca, sistema de puntuacions, xarxa de canvi de rols sociomotors, xarxa de canvi de subrols sociomotors, gestemes, praxemes.

Si n'agafem un, la xarxa de comunicació motriu i la definim com "un gràfic o esquema els punts dels quals representen els jugadors i els arcs simbolitzen les comunicacions i contra-comunicacions motrius autoritzades per les regles del joc", podem analitzar els diferents jocs esportius i, posteriorment, agrupar-los en classes segons les xarxes de comunicació o diferents xarxes de canvis de rols sociomotors com la pilota caçadora (xarxa convergent), l'ós i el seu guardià (xarxa permutant) la pilota assentada (xarxa fluctuant).¹⁷ Tenint en compte aquest tipus d'anàlisi estructural els jocs que es proposin als alumnes han d'ésser variats, en el sentit que tinguin estructures diferents, això possibilitarà un major desenvolupament de les capacitats d'adaptació al medi, tant material com humà. Per tant, proposem que l'elecció de les activitats es basi en l'anàlisi de les estructures que componen les situacions motrius.

En el camp dels jocs esportius, tradicionals o institucionalitzats, els elements de la seva lògica interna, són els que ens ajudaran a poder establir criteris objectius per a la seva elecció o no a les classes d'Educació Física.

Els universals ofereixen suports d'observació i d'experimentació molt interessants. Permeten observar el joc, analitzar-lo i comparar-lo amb d'altres. Quasi tot el nostre patrimoni lúdic-motor (més endavant veurem el

concepte de "etnomotricitat") està sense analitzar i les nostres regions i comarques tenen una gran riquesa de jocs tradicionals com per a poder-ne realitzar estudis. Sense cap mena de dubte, aquesta visió estructuralista de l'anàlisi dels jocs tradicionals que ha iniciat P. Parlebas, pot ésser de gran ajuda per a realitzar-ne estudis i investigacions.

Classificació dels esports

Si analitzem la lògica interna dels esports veiem com les instàncies institucionals només han retingut les especialitats que satisfan determinats trets de lògica interna ignorant-ne, deliberadament, d'altres.

És necessari aprofundir en els grans trets de l'acció motriu identificables a l'univers dels esports: la relació del practicant amb l'espai i els accessoris, la relació del jugador practicant amb altri, la intensitat de dispensa energètica, la presència del risc, el paper de l'entorn en el desplaçament del practicant... Aquesta exigència de clarificació en el camp dels esports demana una classificació susceptible de tenir en compte l'organització d'aquesta lògica interna.

Parlebas ha establert una classificació dels esports on dona compte dels trets pertinents més importants de l'acció motriu.

Pel científic, com pel professor d'Educació Física, una classificació és un estri indispensable. En el primer cas, representa un estri d'intel·ligibilitat i, a vegades, de descoberta, sense el qual regnarien la confusió i la incoherència, en el segon, és un instrument d'acció que facilita les eleccions pedagògiques amb vistes a atendre els objectius específics fixats.

Tres criteris pertinents

L'anàlisi de la lògica interna de les situacions motrius dels esports permet identificar tres criteris pertinents propo- sant-ne el marc fonamental d'una classificació motriu.

Els criteris són:

- La comunicació motriu amb company-s (C);
- La contra-comunicació motriu amb adversari (A);
- La incertesa informacional emanada de l'entorn físic (I).

Pot construir-se un quadre general dels esports combinant els tres criteris identificats, essent cadascun apreciat segons sigui present o absent.

El conjunt de combinacions possibles pot ser representat amb forma d'arbre on cada nus doni naixement a dues branques: presència o absència.

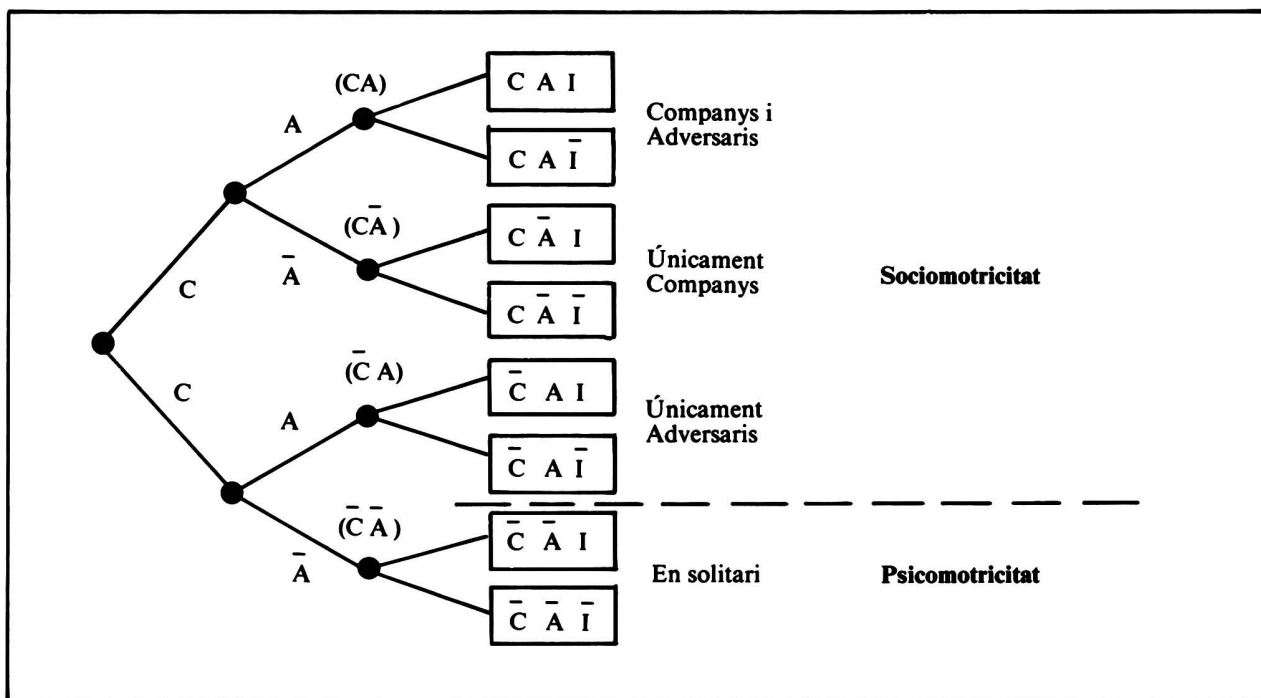
L'arbre dicotòmic resultant té vuit classes d'equivalència, utilitzant tres elements característics de cada classe.¹⁸

Aquesta classificació dels esports proporciona, per exemple, una bona base per a l'elecció d'activitats extraescolars esportives en un centre escolar. A vegades s'oferten força esports col·lectius i cap d'altres classes. Es tractaria en la mesura que fos possible, de proporcionar ofertes diverses on hi hagués esports de les diferents classes. També, a cada classe, s'han de fer eleccions d'acord amb els trets de la lògica interna dels esports d'aquella classe.

En el següent quadre s'exposen els % d'hores d'activitats extraescolars esportives que durant el curs 1987/88 van realitzar els alumnes del Col·legi Públic "San Juan de la Peña" de Jaca, d'acord amb la classificació de Parlebas.

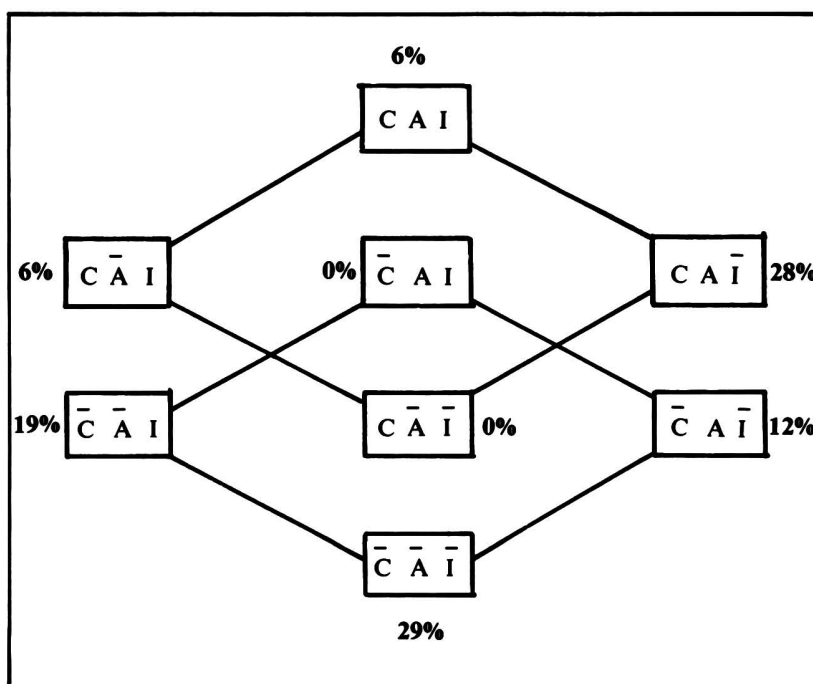
Situacions de joc i esport

El joc representa part del testimoni cultural de cada poble. L'esport és una invenció britànica de finals del segle XIX i quelcom artificial. Als països occidentals l'esport és presentat com l'activitat més noble, la millor, la més prestigiosa. A nosaltres, ensenyants, ens demanen que ensenyem esport i, en realitat, a les nostres escoles, no en podem practicar gairebé cap. Potser l'esport és l'activitat més rica?. Quan

s'observen els jocs dels nens en el pati d'esbargiment es veu que, d'una banda, interessa l'esport, però es nota que el que succeeix quan juguen a jocs tradicionals no és el mateix. Què és el que tenen de diferent l'un i l'altre. L'esport no és més ric que d'altres activitats físiques tradicionals. Si a les nostres escoles només realitzem esport, deixem un espai en blanc; deixem de banda tota una riquesa relacional, cognitiva i motriu, que és transmesa per d'altres situacions que no són específicament esportives.

Amb aquestes afirmacions no neguem el valor educatiu de l'esport però no el ponderem respecte d'altres pràctiques; intentem posar-lo en el seu lloc. La càrrega social de l'esport es fa notar a l'escola i l'interès que suscita és gran, però des del punt de vista del desenvolupament de la personalitat del nen té un lloc, com també el tenen d'altres pràctiques.

La interacció motriu

“Existeix interacció motriu quan en la realització d’una tasca motriu el comportament d’un individu influeix de manera observable en el comportament motor d’un o de més participants”.¹⁹

Quan un nen juga sol a frontó, interacciona amb la pilota, les parets i el terra. Però quan juga amb d’altres i/o contra altres, aparentment no es modifica res (segueix en el mateix frontó i amb la mateixa pilota), però no és així, tot canvia. Les conductes motrius es transformen ja que cada participant és portador de projectes, detector de significats, actualitzador de decisions. Tot jugador s’enfronta a altres decisions de jugadors capaços de desbaratar les seves intencions.

L’estratègia de cada jugador ha de tenir en compte no només les dades materials (el terra, les parets, el bot de la pilota...), sinó també les decisions potencials i les estratègies comportamentals d’altres jugadors, ara la dimensió cognitiva es sol·licita intensament.

La interacció motriu ha passat a ser un tret estructural de joc. Aquest tret objectiu autoritza a dividir les activitats físiques i esportives en dos sub-conjunts diferents:

– *Les situacions psicomotrius*, on no existeix interacció motriu operatòria amb d’altri que intervingui, al llarg de les quals l’individu actua sol i s’enfronta amb els elements del medi natural. En aquestes, la interacció motriu amb d’altri és proscriu (llançaments d’atletisme, natació, esquí...) i no existeix comunicació pràctica.

– *Les situacions sociomotrius*, són aquelles on es posa en joc una interacció motriu essencial, i estan fonamentades en la interacció motriu amb company, adversari, company-adversari. Els sistemes d’interacció així plantejats poden ser molt variats, barrejant, segons alquímies originals, la solidaritat i l’antagonisme (esports de

combat, esports col·lectius, jocs esportius tradicionals).

– *La psicomotricitat* correspon a l’activitat motriu d’un participant que desenvolupa una tasca en solitari, sense realitzar interaccions motrius instrumentals amb cap altre co-participant.

– *La sociomotricitat* representa un camp de les activitats físico-esportives que posen obligatòriament en joc interaccions motrius instrumentals entre co-participants.

En aquesta concepció “estructural” o “sistemàtica”, es plantegen les interaccions com el fenomen principal de la tasca sociomotriu. A vegades es considera que l’equip està constituït per la juxtaposició de jugadors. La posició que adoptem és totalment oposada; el que ens interessa no és la juxtaposició dels jugadors sota una perspectiva associacionista, sinó el sistema format pels jugadors; per nosaltres el sistema no és l’equip sinó el conjunt de dos equips que s’enfronten. Per exemple, en un partit de futbol, el sistema està format per 22 jugadors i eventualment per l’àrbitre, els espectadors... si es porta a un grau més elevat.

Categories d’interacció motriu

Per a P. Parlebas la sociomotricitat suscita dues categories d’interacció motriu, que s’entrecreuen tot i essent de naturalesa diferent:

a) *La interacció motriu directa* està constituïda per actes instrumentals d’oposició o de cooperació, que es manifesten en els comportaments relacionals dels jugadors (tir, placatge, càrrega, passada). Aquestes interaccions objectivament observables són assegurades pel contacte (lluita, rugbi, en el joc de l’esparger) o per mitjà d’instruments (tennis, esgrima). Aquests actes estan en el cor del joc sociomotor i fora d’ells no tenen sentit.

Aquesta interacció directa revesteix dues formes oposades molt característiques:

- *La comunicació motriu*: que assegura les relacions de cooperació entre companys; les modalitats de les quals varien segons les regles de cada joc: passada, suport de melé, transmissió del testimoni a la carrera de relleus.

- *La contra-comunicació motriu*: que aconsegueix les relacions d’oposició entre adversaris (tir, intercepció, “estrangulació”, “projecció” de judo, “tocat” d’esgrima).

b) *Interacció motriu indirecta* és menys coneguda i més delicada, es tracta d’indicis comportamentals de tipus informatiu que sobreentenen i fan eficaces les interaccions directes. En aquesta són identificables dos tipus de comportaments:

- *Els gestemes*: són gestos de mans i mímiques que transmeten una informació intencional i que formen part del joc, però sense constituir actes de joc pròpiament dits. Aquest “llenguatge gestual” substitueix les paraules i s’afegeix a la tasca. Es tracta, per exemple, de gestos de crida, d’indicacions de lloc, de designació d’una acció desitjada, de sol·licitud de la pilota.

- *Els praxemes*: estan associats als comportaments estratègics dels participants. Totes les conductes dels jugadors poden ser interpretades com signes: el significat és el comportament motor observable i el significat, el projecte tàctic corresponent. A part de la seva acció, el practicant mostra indicis observables als altres jugadors: orientació del cos, posició dels suports, armat dels segments pel colpeix, ocupació de l’espai, sentit i velocitat dels seus desplaçaments... Aquesta constatació de senyals dona lloc a una decodificació, però aquest tipus de missatge és polisèmic i la interpretació pot ser errònia. El paper del fingiment serà precisament trucar el significat per a suggerir a l’adversari falsos significats tàctics. Cada jugador és alhora observador i observat, aquesta lectura dels comportaments sociomotors el convi-

da a codificar els seus propis comportaments, alhora que decodifica els dels altres.

Situacions sociomotrius

La sociomotricitat engloba tres subclases segons que la interacció motriu es caracteritzi per la cooperació amb el company o entre-ajut pur (escalada, vela), l'oposició amb l'adversari o antagonisme absolut (judo) i la cooperació amb el company i oposició amb l'adversari (futbol, pilota per parelles).

a) *Les situacions de cooperació pura:* on només interaccionen els companys. Aquests jocs "cooperatius" són força estranys a l'univers de la competició esportiva (rem, patinatge per parelles) i es troben sobretot, a les activitats lliures poc codificades (travessies en plena naturalesa, submarinisme, espeleologia, escalada, jocs diversos).

b) *Les situacions d'oposició pura:* on regna la contra-comunicació. A vegades s'observen competicions oposant un gran nombre d'adversaris (mig fons, cross, carrera ciclista), però la situació més freqüent enfronta dos adversaris: és el duel d'individus (esports de combat, esgrima, tennis o ping-pong en individuals). Per duel "ludo-esportiu" s'entendrà tota competició que oposa totalment dos adversaris, de tal manera que cadascun aconsegueix les seves fites amb els fracassos de l'altre.

c) *Les situacions que barregen l'oposició i la cooperació:* on s'entrecreuen de manera variada la comunicació i la contra-comunicació. La fórmula més corrent és la que fa enfrontar-se a dos subjectes col·lectius: és el que s'anomena duel d'equips. Això s'observa abundantment en l'esport (rugbi, handbol, tennis i ping-pong per parelles...) així com en els jocs tradicionals (pilota-tir, lladres i serens,...).

Existeixen, tanmateix, d'altres sistemes d'interacció possibles a partir del duel d'equips: confrontació de, com a mínim, tres equips (els tres camps, els ral·lis), absència d'equip estable (es-

parver, pilota caçadora), ambivalència de les relacions entre jugadors (*jocs paradoxals*).

Pràcticament desconegudes per l'esport, aquestes xarxes de comunicació originals només es troben en els jocs esportius tradicionals.

Si només practiquem esport amb els nostres alumnes, deixarem de banda un gran nombre de situacions col·lectives amb xarxes de comunicació molt diverses i originals. I aquestes darreres són, potser, les més interessants per a socialitzar el nen, perquè visqui relacions ambivalents, canviants, perquè aprengui a adaptar-se a qualsevol situació i no només a algunes.

La incertesa i l'experiència

• Respecte a la incertesa

La incertesa que serveix per a la classificació dels esports de P. Parlebas és la del medi exterior, bé que també existeix la incertesa interior. La primera emana de la teoria de la informació, és la incertesa de la informació; és a dir, hi ha incertesa quan es desconeix el medi, quan hi ha sorpreses. La incertesa que ve de l'individu, o incertesa interior, existeix però no és criteri de classificació, ja que no és objectiva. El camp que estudia la incertesa interior és la psicologia.

Existeix una altra incertesa o taxa informacional emanada de l'entorn físic, Parlebas distingeix tres tipus de categories pràctiques:

– Amb l'entorn material estable i cert (110 m valles).

– Amb l'entorn físic salvatge i incert (vela).

– Amb l'entorn semi-domesticat (esquí alpi).

• L'experiència

Tenen experiència les persones que ja coneixen la pràctica d'una situació.

S'ha de distingir entre les persones que coneixen o no coneixen la pràctica. Si la coneixen, per exemple en natació, no hi ha incertesa informacional. Però

sí n'hi haurà si un nen no ha nedat mai, perquè no coneix el medi; no sap com reaccionarà el seu cos a l'aigua.

El coneixement de la pràctica condueix a anular a poc a poc la incertesa d'una situació psicomotriu.

Hi ha situacions on no es pot anular la incertesa. Per exemple, en la interrelació amb d'altres poden donar-se situacions imprevisibles.

Amb l'entrenament la incertesa del medi es redueix i pot anular-se.

El concepte d'incertesa emana de la informació i pot traduir-se en termes de probabilitat. A més informació menys incertesa i al contrari.

Aquesta anàlisi del grau d'incertesa de les tasques ha de dur-nos a plantejar amb els alumnes una diversitat de situacions, des de les que tinguin alt grau d'incertesa fins a les que siguin en medi estandaritzat, passant per les games intermèdies.

L'Etnomotricitat

Per etnomotricitat s'entén "el camp i la naturalesa de les pràctiques motrius considerades sota el punt de vista de la seva relació amb la cultura i el medi social en el si de les que s'han desenvolupat".²⁰

Segur que no es juguen el mateixos jocs en un país o altre, en una regió o altra. La lògica interna dels jocs està lligada al context social en el qual es desenvolupen. Jugant, el nen realitza l'aprenentatge del seu univers espacial i social. Testimonia, a la seva manera, la cultura a la qual pertany.

Davant la gran influència d'activitats ludomotores que provenen de fora, és necessari fer una crida per a recuperar i posar en relleu jocs tradicionals autòctons. Per això cal realitzar treballs seriosos de recerca i d'anàlisi. S'haurà de determinar, a partir de l'anàlisi estructural, quins jocs són suficientment rics com per a ser aprofitats, educativament parlant, a les classes d'Educació Física. Un exemple és el joc de "A

robar pedres”,²¹ recuperat d’un manual²² i després posat en pràctica amb grups d’alumnes diversos, en terrenys diferents, amb més o menys elements, etc., finalment i, després de força observacions, s’establiren les normes complementàries adequades per a fer un joc sociomotriument ric.

A vegades, trobem jocs que s’aparten de la lògica de la vida corrent, que proposen situacions insòlites, noves pel nen (els tres camps, “la galoche”). Això els dona un valor pedagògic inestimable. L’Educació Física és un element clau de la socialització, de la relació amb l’altre, de la inserció en la societat. Aquestes pràctiques ludomotrius que no requereixen habilitats complexes, que només requereixen coses tan senzilles com, per exemple, desplaçaments en carrera, possibiliten (gràcies a la gran diversitat de situacions que proposen) un ajut inestimable per al desenvolupament de la personalitat del nen.

Impacte sòcio-afectiu de les Situacions Motrius

Segons P. Parlebas:²³ “l’acció motriu exerceix una influència sobre les relacions sòcio-afectives dels individus que actuen i aquest impacte varia segons la naturalesa de les tasques sociomotrius realitzades. Les tasques motrius exerceixen una incidència més rellevant que les tasques verbals en la densitat de les interaccions afectives dels membres d’un grup i les tasques sociomotrius varien segons la seva pròpia lògica interna, ja sigui cooperativa o competitiva”.

Aquestes afirmacions les trobem en la tesi doctoral del professor Parlebas.²⁴ De tot el seu estudi podem treure les següents conclusions:

A. Respecte a la densitat de relacions

Les tasques motrius, qualsevulla que siguin, provoquen una densitat de relacions, una efervescència d’intercanvis,

que sol ser el doble que la de les tasques verbals.

B. Respecte a l’evolució de la cohesió sòcio-afectiva

Una tasca verbal col·lectiva no millorarà, generalment la cohesió afectiva d’un grup.

En els grups amb tasca psicomotriu i en els grups amb tasca sociomotriu de competició, els resultats són idèntics als revelats en els grups amb tasca verbal. No hi ha una millora sòcio-afectiva. Es constata una estabilitat o una lleugera regressió.

En els grups amb tasca sociomotriu de cooperació s’observa un espectacular augment de la cohesió sòcio-afectiva.

Conclusions

– Algunes pràctiques motrius, especialment les de solidaritat, tenen potencials educatius susceptibles de provocar una profunda millora de les interaccions afectives d’un grup.

– Quan l’Educació Física es proposa com a objectiu la millora de les comunicacions afectives, l’esperit d’ajuda i solidaritat, posseeix, doncs, medis per a aconseguir-ho.

– El coneixement profund de la lògica interna de les pràctiques motrius i de

les reaccions de les persones davant aquestes pràctiques es revelen com una ardent exigència de l’Educació Física i Esportiva.

– Podem dir que les activitats físiques i principalment, les activitats de sociomotricitat comporten unes propietats que justifiquen plenament el seu lloc en el dispositiu educatiu.

Semiotricitat i dimensió cognitiva

En el marc de l’esport, els comportaments dels jugadors han de ser desxi-frats. Aquesta lectura corporal sol·licita intensament les capacitats cognitives dels participants: no es tracta, en efecte, d’una lectura passiva, sinó d’una decodificació activa i de l’extracció d’una significació tàctica, sovint, difícil d’identificar. Existeix un sistema de signes que és en joc, o una “semiotricitat”.²⁵

Per “semiotricitat” entenem la naturalesa i el camp de les situacions motrius, considerades sota l’angle de la posta en joc de sistemes de signes directament associats dels participants. La seva importància sembla haver estat força desconeguda en el passat. És, principalment, en el desplegament de la semiotricitat on es manifesten els

aspectes cognitius de l'acció motriu. Els grans jugadors d'esports col·lectius, com és el cas del futbol, no es caracteritzen per extraordinàries qualitats morfològiques o atlètiques: la seva bona labor en el terreny, prové d'una percepció aguda de la dinàmica del joc, d'una anticipació oportuna dels actes, just en el moment en que es produeixen, d'una pre-acció ajustada que fa d'ells el que s'anomena "distribuïdors" de joc. Aquestes conductes fulgurants que afavoreixen la interceptació, el tir o la passada calibrades a dècimes de segon i quasi al mil·límetre, reposen sobre una decodificació i una codificació semiomotores extremadament afinades.

La informació que tracta el subjecte per tal d'organitzar la seva acció motriu és de naturalesa molt diferent segons vingui del medi físic (índex naturals) o dels coparticipants (gestemes i praxemes).

Es distingiran curosament els dos casos on es manifesta aquesta semiòtica de la motricitat:

a) *Una semiòtica de lectura del medi físic*: li correspon el vector informacional que posa de relleu la incertesa obtinguda de l'exterior. Poden donar-se dues situacions: imprevistos, on la decodificació semiomotriu tendeix a desaparèixer i una altra on el medi físic és fluctuant, en aquesta el practicant desxifra un espai plagat d'índicis i obstacles, sovint complexos.

b) *Una semiòtica de decodificació i codificació dels comportaments*: la interacció motriu fa que la dinàmica sociomotriu imposi a cada jugador desxifrar els actes de complicitat o d'hostilitat i fer els seus propis comportaments transparents per als companys i opacs per als seus adversaris.

La consideració d'aquesta dimensió semiòtica pot comportar una modificació radical de processos pedagògics. En el primer cas, el més important no serà la repetició d'un gest tècnic pre-

definit, sinó l'adequació semiomotora al medi (esquí, per exemple); en el segon, l'aprenentatge es centrarà en el que passa entre els jugadors, animant en aquest sentit, contínuament, una estratègia de pre-acció que rep directament els senyals comportamentals, com, per exemple, en el rugbi o en el tennis. Aquesta concepció recusa la sempiterna repetició de gestos "en buit" a l'esgrima, tennis o a l'esport col·lectiu. Molts de nosaltres hem après esports col·lectius de forma aïllada. Ens feien treballar sols amb la pilota i a continuació jugàvem en un equip. Però el joc d'equip, el joc col·lectiu, no és la justa oposició individual sinó la coordinació global i dinàmica dels intercanvis de varis individus. El mestratge motriu posseeix aquí una dimensió semiòtica evident. Aprendre un joc sociomotor, un esport col·lectiu, per exemple, no és només repetir gestos tècnics i automatismes tàctics, sinó que és essencialment, familiaritzar-nos amb els missatges emesos i rebuts, és aprendre la posta en escena d'un codi praxèmic i és sobre aquest pla que hauran de ser explotades les transferències de l'aprenentatge.

Si donem fonament a aquesta anàlisi semiomotriu, hem de modificar la nostra actitud pedagògica, no deixant descansar els nostres aprenentatges motors sobre la repetició bio-mecanitzada de gestos, sinó sobre la codificació i decodificació dels missatges comportamentals.

Situacions de baixa i alta semiòtica

Algunes situacions esportives condueixen a l'automatització dels gestos dels companys i la informació que han d'extreure els participants és restringida; es parla, aleshores, d'activitats "de baixa semiòtica", com, per exemple, en el patinatge per parelles o a les carreres de rem en línia.

A vegades, la presa d'informació és de-

cisiva i s'ha de convertir en decisions motrius d'ajust. Es parla, aleshores, "d'alta semiòtica", com, per exemple, en el cas d'esports col·lectius, de l'esgrima, dels esports de combat o del tennis. Són aquests tipus d'activitat, sobretot, els que mobilitzen els aspectes cognitius de la conducta del jugador.

Michel Delaunay²⁶ ha realitzat un pla experimental on ha explorat la relació entre l'estadi cognitiu de cada nen (estadi concret, pre-formal, formal A, formal B) i l'eficàcia de les conductes tàctiques en el joc. Consta que l'eficàcia de les estratègies adoptades pels nens creix en funció del seu nivell de lògica operatòria. "Controlats els factors d'execució motriu i a la mateixa edat, els equips, els subjectes dels quals disposen d'un nivell operatiu més elevat, aconseguen més victòries". Aquesta perspectiva d'investigació, prometedora, assenyala la relació patent que uneix la posta en escena de les conductes semiòtiques amb el nivell de desenvolupament cognitiu. S'obre una via d'investigació: sembla interessant estudiar en quines condicions una educació que comporta activitats físiques i esportives podria afavorir el desenvolupament de les funcions cognitives i simbòliques del nen. Així doncs, veiem com és possible intervenir en el desenvolupament cognitiu del nen mitjançant les pràctiques motrius.

"A la pràctica d'alguns jocs esportius col·lectius s'empra una intensa activitat operatòria que sustenta les conductes pràctiques: apreciació de distàncies, velocitats, profunditats, encreuaments, estimació dels projectes d'altri, dels contraris o dels companys, elaboració d'una estratègia d'acció... Percebre, pre-actuar, decidir, sol·liciten una activitat de representació que incideix en processos de retro-acció i d'anticipació la trama de la qual és d'origen cognitiu.

L'individu que actua intenta desxifrar

les fluctuacions del medi i l'individu que es comunica de manera motriu intenta decodificar la dinàmica de les interaccions. El desplegament d'aquesta activitat semiòtrica depèn de processos operatoris, a vegades molt complexos, que envien al que habitualment anomenem intel·ligència".²⁷

Algunes consideracions sobre les classes d'Educació Física

Al llarg de l'article s'han anat oferint algunes orientacions de tipus pràctic però en aquest apartat pretenem exposar altres aspectes que considerem importants a les classes d'Educació Física.

El marc temporal de les classes, generalment, és de dues hores setmanals i, en alguns centres, d'una o tres hores. Aquestes s'acostumen a impartir de forma disseminada al llarg de la setmana i en sessions d'una hora. En una hora es fan les activitats normals, però si poguéssim agrupar les hores en una tarda o en un matí, potser es podria sortir del centre i anar a llocs diversos (al camp, al parc pròxim, a un bosc proper...). Proposem trencar, en la mesura que sigui possible, amb el marc tradicional, espacial i temporal, de les classes.

El primer canvi institucional profund s'aconseguirà en trastocar les condicions pràctiques de l'horari. Per exemple, un mínim de mitja jornada; millor una jornada sencera i, quan es pugui, dos o tres dies sencers, amb les seves nits, fora de l'escola. Això suposa un canvi de l'espai i del temps. No és fàcil, però és necessari.

El nen vol viure coses interessants, coses que tinguin sentit. Si continuem amb les mateixes premisses, el mateix espai, el mateix temps, els mateixos nens, podrem fer coses interessants, però no fer canvis en profunditat.

El professor d'Educació Física sempre està en el mateix nivell de relació amb els alumnes, una relació de tipus con-

vencional, si canviem el marc i el temps sorgeix un altre tipus de relació diferent i més interessant.

Constatem que quan s'està un dia o dos junts, totes les relacions personals es modifiquen, els prejudicis s'eliminen, les prevencions desapareixen, la gent comunica, es treu les màscares i es mostra tal i com és: lliure. Canvien també les relacions respecte del professor d'Educació Física, canvien els rols, neix un argot.

D'altra banda, el nen és sol·licitat en un medi que el motiva profundament, fins i tot els nens difícils en aquesta situació d'aventura, diferent, també acostumen a canviar i solen suavitzar-se els problemes de disciplina.

La motricitat no és només un gest biomecànic, és una implicació de tota la personalitat del nen: quan el nen es penja d'un arbre o puja una muntanya, és sol·licitat en la seva motricitat, en la seva afectivitat, en la seva capacitat de reacció... i tot això toca la seva personalitat.

Qui possibilita aquesta situació no són els educadors, sinó les activitats, som una mica nosaltres, però sobretot les activitats, la vida en comú, la natura. Així doncs, cal bascular el marc espacial i temporal de l'acció educativa. Poden ser alternatives: la setmana a la neu, setmanes de natura, setmana a la granja, viatge de fi de curs...

Una altra solució podria ser: mitja jornada amb aquestes activitats i l'altra mitja, amb classes d'altres assignatures.

Com triar les activitats?

S'han d'eleger basant-nos en les diverses situacions que hem anat veient.

Potenciarem les activitats en un medi canviant, amb incertesa, ja que incideixen en el desenvolupament intel·lectual. Procurarem no tancar al nen en formes rígides i exclusives.

Les situacions sociomotrius seran riques i variades des dels jocs esportius

tradicionals als esports institucionalsitzats, des de les activitats de cooperació fins a les d'oposició.

És convenient donar opcions perquè els alumnes escullin activitats esportives, l'oferta pot anar en blocs en els que a cadascun hi hagi un tipus d'esport (un de psicomotor, un de sociomotor d'oposició i un altre de cooperació-oposició...).

L'esport col·lectiu està estructurat formalment en duel, la lluita total: guanyador i vençut, el millor i el pitjor. El que compte en l'esport no és la solidaritat, el que compte és vèncer, és la contra-comunicació. La trobada esportiva és representada en el resultat: 3 a 2, 2 a 1.

Per Parlebas això és perjudicial ja que la trobada social queda reduïda a una lluita, un combat on es defineix una jerarquia. Això, des d'una perspectiva educativa no és acceptable per si mateix.

En els jocs tradicionals, a vegades, també hi ha vencedors i vençuts, i això no sempre és dolent, pot ser bo. És important que els nens, adolescents i adults arribin a redescobrir que no necessàriament el joc ha d'acabar amb un vencedor i un vençut.

Es pot jugar de forma interessant sense que hi hagi ningú que guanyi, que domini. El món de l'esport és el món de la dominació: la medalla, el podium. Això no és necessàriament negatiu, és negatiu quan és sistemàtic, quan tot s'orienta cap al podium i la medalla. Si tot queda en el combat i la lluita, no compten els valors de solidaritat i respecte a l'altre, bé que aquests darrers siguin els nostres objectius.

En els jocs tradicionals pot existir el canvi de rols entre companys i adversaris, per exemple, la pilota assentada,²⁸ en aquest joc es dona una situació de tipus ambivalent, és un joc paradoxal, on hi ha ambivalència tant si ets adversari com si ets company. Això és molt interessant perquè el nen desco-

breix que el món no és fet de bons i dolents.

El joc paradoxal és un joc esportiu on les regles de pràctica comporten interaccions motrius afectades d'ambigüïtat i ambivalència, desembocant en uns efectes contradictoris i irracionals: antagonisme i cooperació.

Per saber quins jocs hem de practicar s'han de conèixer molt bé, conèixer la seva lògica interna.

Per això proposem d'analitzar els jocs de forma sistemàtica.

Els jocs tradicionals presenten l'avantatge que no necessiten quasi material, ni espai acondicionat com en el cas dels esports, tampoc requereixen molts diners.

La majoria de les escoles no tenen instal·lacions meravelloses ni tampoc molts diners, per això cal pensar que els jocs tradicionals poden servir i, si disposem d'aire lliure i plena naturale-

sa, millor. S'han de proposar jocs que afavoreixin la comunicació, la solidaritat, que posin al nen en situacions de canvi de rols.

La competició no és dolenta per si mateixa, però cal dominar-la des del principi.

L'educador

Les diferents dimensions de les conductes motrius només podran desenvolupar-se en situacions pedagògiques adequades i curosament elaborades pel professor.

L'Educació Física no és un remei mèdic, no és un entreteniment del temps lliure, de l'oci, ni una acumulació de tècniques, és una pedagogia de les conductes motrius que adquireix el seu sentit participant en tot el conjunt educatiu. La nostra disciplina té un paper a jugar tant en el domini escolar com extra-escolar i requereix educadors in-

tegrats en un equip pedagògic o, pel contrari, es corre el risc de fracassar. L'educador no ha d'intervenir a cegues sobre les conductes motrius dels practicants. Li és necessari estar informat sobre les grans categories de situacions motrius, sobre les seves característiques més importants i sobre els processos d'aprenentatge corresponents. Per això, s'han de tenir seriosos coneixements en el camp de l'acció motriu.

Si el nostre objectiu és desenvolupar l'autonomia del nen, mitjançant el desenvolupament de la seva personalitat, per mitjà de la vida del grup i a través de les conductes motrius, s'ha de tenir en compte el tipus de pedagogia que cal utilitzar, advoquem per una pedagogia que deixi una part important al nen, que no sigui molt directiva, que deixi descobrir i decidir a un mateix per un mateix, per la seva reflexió i que tingui com a punt important el respecte per l'altre.**

Notas:

* Pierre Parlebas és Professor de Educació Física, Doctor en Lletres i Ciències Humanes, Professor de l'INSEP de París, Professor en la Facultat de Sociologia de la Sorbona.

1. PARLEBAS, P.: "Apport des activités physiques à l'éducation globale de l'enfant". Vers l'Education Nouvelle, n° 256-257, 1971.

2. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 28).

3. PARLEBAS, P.: "Apport des activités physiques à l'éducation globale de l'enfant". Vers l'Education Nouvelle, n° 256-257, 1971.

4. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 53).

CEMEA. Centres d'Entraînement aux Méthodes d'Education Active.

5. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 54).

6. PARLEBAS, P.: *Ibid.*, (p. 54).

7. PARLEBAS, P.: Citat a l'obra de DURING, B.: *La crise des pédagogies corporelles*. Ed. Scarabée, Paris, 1982, (p. 210).

-
-
8. PARLEBAS, P.: Apunts de les *Jornadas de Sociomotricidad y Juegos Deportivos*. Realitzats a Jaca, 1984.
9. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 2).
10. PARLEBAS, P.: *Ibid.*, (p. 2).
11. PARLEBAS, P.: *Ibid.*, (p. 2).
12. PARLEBAS, P.: *Ibid.*, (p. 131).
13. PARLEBAS, P.: *Problemática de la Educación Física y Deportiva: especificidad de las Actividades Físico Deportivas*. Traduit per A. Galera, Universitat Autònoma de Barcelona.
14. PARLEBAS, P.: *L'Univers du sport*. Publicat a "Mémento de l'educateur sportif 2° degré". INSEP, Paris, 1986.
15. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 132).
16. PARLEBAS, P.: *Ibid.*, (p. 133).
17. GUILLEMARD, G.; MARCHAL, J.C.; PARENT, M.; PARLEBAS, P.; SCHMIT, A.: *Las cuatro esquinas de los juegos*. Agonos, Lleida, 1988, (pp. 38, 126, 32).
18. PARLEBAS, P.: *L'Univers du sport*. Publicat a "Mémento de l'educateur sportif 2° degré". INSEP, Paris, 1986.
19. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 102).
20. PARLEBAS, P.: *Ibid.*, (p. 64).
21. LARRAZ, A.: "Le voleur de pierres". Vers l'Education Nouvelle, n° 422, 1988.
22. GRUPO DE ADARRA BIZCAIA-OSKUSI: *En busca del juego perdido*. Ed. Adarra, Bilbao, 1984.
23. PARLEBAS, P.: Apunts de les "Jornadas de Sociomotricidad y Juegos Deportivos". Realitzats a Jaca, 1984.
24. PARLEBAS, P.: Tesis per al Doctorat d'Estat en Lletres i Ciències Humanes. *Psychologie sociale et théorie des jeux: étude de certains jeux sportifs. La logique interne des jeux sportifs: modélisation des universaux et étude quasi-expérimentale*. Universitat Paris, 1982.
25. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 209).
26. DELAUNAY, M.: Thèse pour le doctorat de IIIe Cycle *Conduite tactique en sport collectif et théorie opératoire*. Université de Provence, 1976.
27. PARLEBAS, P.: *Contribution à un lexique commenté en science de l'action motrice*. INSEP, Paris, 1981, (p. 97).
28. GUILLEMARD, G.; MARCHAL, J.C.; PARENT, M.; PARLEBAS, P.; SCHMIT, A.: *Las cuatro esquinas de los juegos*. Agonos, Lleida, 1988, (p. 32).
-
- ** *Altres publicacions de P. Parlebas.*
 - PARLEBAS, P.: "Activités physiques et éducation motrice". *Revista EPS*, Paris, 1985.
 - PARLEBAS, P.: *Elementos de Sociología del deporte*. Unisport. Málaga, 1988.
-